

נושא העבודה: העסקת בני נוער

"בני נוער בגילאי 16-18 העובדים באולם אירועים במועצה האזורית באר טוביה במהלך חופשת הקיץ נדרשים לימי התלמדות אשר אינם קיימים בחוקי ההעסקה לנוער."

כפר סילבר, 2009

המנחה: הקטור שקלובין

תוכן עניינים

מבוא.....	2-3
סקירת ספרות.....	3-5
בדיקת הבעיה.....	5-7
ממצאים.....	7
טיעון.....	7-9
תוצר.....	9-10
יומנים קבוצתיים.....	10-13
ביבליוגרפיה.....	13

נספחים:

נספח א'-יומנים אישיים.....	I-X
נספח ב'-מכתבים.....	XI-XVIII
נספח ג'-ראיונות.....	XIX-XXIV
נספח ד'-מכתב לנשיא.....	XXV-XXVII
(אישור משלוח המכתב.....	XXVII)
נספח ה'-מחווה.....	XXVIII-XXXII

סיפור המסגרת- העסקת בני נוער

בישראל אין כמעט אכיפה של חוקי עבודה לצעירים, עשרות אלפי בני נוער וילדים מתחת לגיל 18 אינם מקבלים שכר מינימום, הם מועסקים בעבודות גופניות קשות, מחויבים למעין תקופת התלמדות שלא קיימת בחוק ועובדים שעות רבות מעבר למותר ו/או בשעות מאוחרות.

המעסיק אינו מתחשב בעובדה שהוא מעסיק קטין, מטיל עליו עבודות מעבר לכוחותיו ועלול לפגוע בבריאותו. המעסיק פועל רק על סמך צרכיו הכלכליים.

ניתן להעלות כדוגמא בישוב מסויים חלק גדול מבני הנוער עובדים בתקופת החופש הגדול או במהלך השנה, המעסיקים מנצלים את רצונם לעבוד ואינם משלמים שכר לפי החוק, בני הנוער מנוצלים ואינם זוכים לתנאים סוציאליים.

חשוב להזכיר שבניגוד לאמנה לזכויות הילד של האו"ם, הקובעת כי לילדים זכות הגנה מפני ניצול, הנוער בישראל אינו מוגן בפני ניצול כלכלי.

משרד התמ"ת, הגוף האחראי על אכיפת חוקי התעסוקה, על-פי רוב אינו מצליח לאכוף את החוקים בגלל מחסור בפקחים ובגלל אי קבלת מידע אמין על מימדי הניצול של העובדים.

הסתדרות הנוער העובד והלומד מציינת כי התקבלו אלפי תביעות ולמרות זאת ישנם בני נוער רבים שפוחדים להתלונן נגד מעסיקיהם שנוהגים בניגוד לחוק או שאינם יודעים על זכויותיהם. הרושם הוא שהגורמים הרלוונטיים אינם עושים די למיגור התופעה.

בעיה זו של העסקת בני נוער וניצולם בניגוד לחוק ולאמנה לזכויות הילד שגם ישראל חתומה עליה קשורה לנושאים שלמדתם כמו: עקרון זכויות האדם והאזרח, זכויות אדם ואזרח בישראל, רשויות השלטון- תפקידים, סמכויות, עקרון שלטון החוק ורשויות מקומיות.

עליכם, תלמידים, לבחוק היבט של אחד אחד מהגורמים הקשור לסיפור (הורים, תלמידים, משרד התמ"ת, לשכת תעסוקה, אגף הנוער, רשות מקומית, מעסיקים) לנסח בעיה אמיתית העולה מתוך סיפור המסגרת בהתאם להיבט שבחרתם.

להציג את הבעיה, להסביר את הרקע שלה בקצרה, לחקור אותה, להציג את ממצאיכם ולמצוא לה פתרון מעשי ומנומק, שיבטא את התכנים והעקרונות שנלמדו באזרחות, לבסוף עליכם להציג את הפתרון הנראה לכם כמתאים ביותר באמצעות תוצר שישכנע את הגורם אליו הוא מופנה לבחור כפיתרון. העבודה צריכה להתייחס ל-

- 2 – 3 מקורות אמינים, עדכניים ורלוונטיים לנושא המבהירים את הבעיה הספציפית שבחרתם. עליכם לנמק מדוע בחרתם דווקא במקורות מידע אלה.
- קישור והתבססות על ידע נלמד מתחומי התוכן באזרחות בנושאים שלמדתם: עקרון זכויות האדם והאזרח; זכויות אדם ואזרח בישראל וחקיקה קיימת בנושא השמירה על החוק, העוסקת בבני נוער, מחויבות של ישראל לקיים את האמנה; רשויות השלטון – תפקידים סמכויות ואחריות.

- עריכת שאלון הכולל: 20 – 30 נשאלים, 5-10 שאלות לשאלון או עריכת ראיונות לשלושה מרואיינים מתאימים לדון בבעיה, כאשר השאלון או הראיונות מתייחסים ובודקים את הבעיה שהקבוצה בחרה לעסוק בה ותורמים להתוויית דרך לפתרון. עליכם לנמק מדוע בחרתם דווקא להשתמש בכלי החקר המסוים. (שאלון/ראיון).
- הצגת הממצאים שנאספו על פי כללי הצגת ממצאים שלמדתם ובדיקת ההלימה בין הממצאים לבין הבעיה שנוסחה על ידי הקבוצה.
- בחירה של פיתרון מעשי לבעיה תוך הנמקה לגבי יתרונותיו ביחס לפתרונות אחרים אפשריים והתייחסות גם לחסרונותיו האפשריים. הפתרון צריך להתבסס על הידע שלכם בתכנים ומושגים שלמדתם בשיעורי האזרחות הקשורים לבעיה הנבחרת.
- הכנת תוצר סופי המופנה לגורם שנראה לכם מתאים, שעשוי לסייע ביישום הפתרון אותו אתם מציעים. התוצר המופנה לגורם בו בחרתם יכול להיות מוצג כדו"ח, עצומה, מכתב מפורט לגורם מסוים, כתבה, הצעה לארגון הפגנה או מצגת ובה הסברים על הבעיה תוך הצגת הפיתרון המומלץ. כמו כן יש להסביר ולנמק מדוע נבחר דווקא גורם זה על ידכם, בהשוואה לפתרון או פתרונות אחרים.
- כתיבת יומן למידה אישי לאורך כל תהליך העבודה.
- כתיבת העבודה בכתב על פי ההנחיות שניתנו בכיתה על ידי המורה.

בחרנו בנושא זה משום שלאחר גזירת הבעיות השונות מסיפור המסגרת מצאנו כי בעיית ימי ההתלמדות היא הבעיה הספציפית ביותר. נוסף על כך, היות ואנחנו בעצמנו בני נוער, החלטנו שאנחנו יכולים לחקור את הסיטואציה רק מנקודת המבט שלנו, והגענו למסקנה כי בעיית ימי ההתלמדות עוברת על זכויות כמו הזכות לשוויון, הזכות לחופש ביטוי והזכות לתעסוקה הוגנת, ובמיוחד באינטרס של כל בני הנוער לפתור אותה. כמו כן, זוהי בעיה שכיחה, אך עם זאת לא מוכרת מספיק ולכן נחשבת לסיטואציה נורמלית לכל דבר.

הבעיה - בני נוער בגילאי 16-18 העובדים באולם אירועים במועצה האזורית באר טוביה במהלך חופשת הקיץ נדרשים לימי התלמדות אשר אינם קיימים בחוק העסקת בני נוער.¹

קבוצתנו מתכוונת לבדוק בעיה זו באמצעות סקירה ספרותית, בה נשתמש בחוק העסקת בני-נוער ופסקי דין בנושא. בחלק המעשי נשתמש בכלי החקר- ראיון.

סקירת ספרות²

¹ הבעיה מוגדרת לפי הקריטריונים- הגדרת הקושי, בעל עניין, מושגים באזרחות, עיגון בזמן ועיגון במקום, בהירה ומזמנת פתרון

² לפי המחון:

- בחירת 2-3 מקורות עדכניים, אמינים ורלוונטיים.
- המקורות מצוינים בעבודה על פי הכללים הנהוגים ברשימה ביבליוגרפית

בני נוער בגילאי 16-18 העובדים באולם אירועים במועצה האזורית באר טוביה במהלך חופשת הקיץ נדרשים לימי התלמודות אשר אינם קיימים בחוקי העסקה לנוער.

היות ובני הנוער הם יתרון גדול מאוד מבחינת המעסיקים בהרבה בחינות (כמו: הרצון לעבוד ולהרוויח, השכר הנמוך המוגדר להם בחוק והעובדה שהם יוצאים לעבוד בחופשים כאשר מרבית העובדים נוהגים לקחת חופשות) הם מועסקים במסגרות רבות ומגוונות כגון בתי-קפה, מסעדות, סופרמרקטים, מפעלים, קייטנות וכולי. אך יש לזכור כי לבני הנוער יש יכולת מוגבלת להתחרות בשוק העבודה, עקב מגבולות פיזיות ואף נפשיות הנגרמות כתוצאה מגילם הצעיר, לכן, על מנת להגן עליהם ולמנוע עוול, המדינה מעניקה להם תנאים סוציאליים מיוחדים כגון מתן זכויות מיוחדות וחקיקת חוקים המותאמים במיוחד אליהם (זכויות העובד הקיימות גם הן - תקפות על בני הנוער). אולם, חלק ניכר מבני הנוער לא מודעים כלל לזכויות המגיעות להם ואילו אם כן, המודעות הגבוהה של בני הנוער בעבודה בחופשת הקיץ לא מונעת ממעסיקים רבים לפגוע בזכויותיהם ולנסות ולנצל אותם. במסגרת מבצע אכיפה מוגברת בו נקט האגף לאכיפת חוקי העבודה במשרד התמ"ת אותרו במהלך חודש יולי 415 מעסיקים עבריינים בקרב 1133 מקומות עבודה בהם הועסקו 3083 בני נוער⁽¹⁾. חשוב לציין כי המעסיקים פועלים אך ורק מהאינטרסים הכלכליים שלהם וכ תוצאה מכך, על מנת להגדיל את הרווח הכלכלי, הם לא בודקים האם הם פוגעים בזכויות ידם של המועסקים. זה קורה כתוצאה מאי - ידיעת החוק, אי - הבנתו או אף התעלמות מכוונת מהוראת החוק שיוצרת מצב של אי - ציות לחוק. אחת הבעיות השכיחות ביותר היא תקופת ההתלמודות. זהו מצב הנוצר כאשר בן הנוער רוצה להתקבל לעבודה כלשהי, אך המעסיק מחייב אותו תחילה בתקופת הכשרה לפרק זמן של יום עד חודש. בתקופה זו, המעסיק קובע לקטין שכר זעום ואף במקרים מסוימים, המעסיק לא משלם לקטין כלל. לעניין הכשרה ולימוד, בתי הדין לעבודה פסקו כי המעסיק המבקש לשכור לעצמו עובד שכיר, אינו רשאי להכשיר את העובד לתפקידו המיועד במשך תקופה משמעותית, מבלי לשלם לעובד המיועד שכר כלשהו בעת תקופת ההכשרה (תב"ע נז/35-3633 ערן ארקוש נ. לאופר תעופה ע"מ)⁽²⁾. עובד בתקופת הכשרה בעבודה זכאי לשכר עבודה, בגובה שכר מינימום לפחות (ד"מ 5679/00 לואיז מנדל נ. המעין בע"מ). שכרם של בני הנוער, לא יפחת משכר המינימום גם אם מדובר ב"תקופת ניסיון", "השתלמות", "יום הכנה", "ישיבת עבודה" וכל הגדרה אחרת של המעסיק להתחמק מתשלום שכר⁽³⁾. לעומת זאת, אין ספק כי בתקופה זו התועלת הצומחת למעסיק מהמתלמד הינה מינימאלית בדרך כלל, כאשר פעמים רבות הטורח והזמן שיש להקדיש להכשרתו הנם על חשבון זמנו של המעסיק ועובדים אחרים⁽⁴⁾. ועדיין, חשוב לזכור כי הזכות העקרונית לקבל שכר הינה זכות קוגנטית אשר לא המעביד ולא העובד

• המקורות מבהירים את הבעיה הנבדקת (מתייחסים לתופעה הכללית; מכוונים לפתרון) עיבוד המידע וציון המקורות עליו הוא מתבסס.

הכותבים השתמשו ב-5 מקורות, עדכניים ורלבנטיים, המקורות צוינו כמקובל, המקורות שונים ישנה התייחסות לפסקי דין רלבנטיים, ישנו מיזוג מידע, רמה גבוהה.

רשאים להתנות עליה. הנאמר לעיל אינו משתנה גם כאשר ברורה לבית הדין התועלת המעטה של המעסיק בשלב זה וגם האינטרס של המתלמד להוכיח עצמו ולצבור ניסיון. למרות ההטעיה וחוסר תום הלב המגולמת בנכונות שהפגין התלמד בהסכמתו לעבוד ללא שכר, האינטרס הציבורי גובר ומוביל למסקנה שאין לאפשר התקשרות מאין זו⁽⁵⁾. ניתן לראות בברור שהסיטואציה של תקופת

ש: האם לדעתך ניתן להגיע למצב של אכיפה מלאה?

ת: בנוגע ליכולת האכיפה של משרד התמ"ת אני שוקל להגיש שאילתא בנושא לשר . בנוגע לבעיה החוקית , היא נדונה כרגע עם היועצים המשפטיים של הכנסת ואנו שוקלים להגיש הצעת חוק בנושא .

ש: היינו רוצים להציע להכניס שיעורי העשרה לכיתות י"א או י"ב בהם עו"ד, מורים לאזרחות או כל אדם אחר הקשור באופן כזה או אחר לנושא ובקיא בו, יתנו מידע לבני הנוער בנוגע לזכויותיהם ויעשירו את הידע שלהם בנושא. מה דעתך בעניין?

ת: לגבי שאלת הדיווח, כמובן שיש מקום להכשרה בנוגע לזכויות של בני הנוער. ואני חושב שיש צורך בתוכנית הכשרה של זכויות הנוער לא רק בעבודה אלה גם בבית הספר גם בנוגע לצבא ועוד.

בנוסף לראיון עם טיבייב, נערך גם ראיון עם נער שנוצל ע"י ימי התלמידות, וזאת משום שאנו חוקרים את הבעיה מנקודת המבט של בני הנוער. הראיון בוצע עם נער כבן 17, לצורך הראיון בלבד יקרא שמו אלי זיו, אשר בחר לעבוד באולם אירועים. להלן מספר חלקים מתוך הראיון (את הראיון המלא ניתן למצוא בנספחים-נספח ג' (2)):

ש: שלום. בתור התחלה, ספר לנו אודות המקרה

ת: בתור בן נוער אשר זכאי להתחיל לעבוד, החלטתי לגשת לראיון עבודה באולם אירועים מסוים. ראיון העבודה הניב תוצאות טובות והתחלתי לעבוד באולם האירועים. לאחר בירור קצר, גיליתי שבשלושת הימים הראשונים להעסקתי אצטרך לעבוד כמלצר רגיל לכל דבר אך תחת ההגדרה "פיקולו"- מלצר מתלמד. עניין אשר נראה לי לגיטימי לחלוטין, שכן זו היא הפעם הראשונה בא אני ממלצר.

ש: האם היה ברשותך לעשות דבר מה כדי לתקן מצב זה?

ת: מפני שזו הייתה הפעם הראשונה בה עבדתי והייתי זקוק לכסף, העדפתי לא להתלונן על המצב מחשש למשרתי. בשלב מאוחר יותר, הבנתי שכל המלצרים באולם האירועים הזה עברו את אותו התהליך ושלא ניתן לעשות דבר בנידון.

ש: האם לדעתך ניתן לעשות משהו כדי למגר את התופעה ולמנוע מקרים דומים בעתיד?

ת: כפי שצינתי, במהלך ימי העבודה שלי, גיליתי שכל המלצרים עברו תהליך דומה של ימי התלמידות. פעמים רבות נחשפתי למריבות בין המעסיק למלצרים והבנתי שישנם בני נוער שעומדים על זכויותיהם ויש כאלה שלא. לכן, לדעתי במצב זה, בו ישנם אלפי מעסיקים שמתעלמים מזכויותיהם של בני הנוער וקצת בני נוער אשר רוצים לתקן את המצב, אי אפשר לעשות משהו כדי למנוע את התופעה.

בסיום שני הראיונות שערכנו, האחד עם ח"כ טיביב ואחד עם בן נוער שנוצל, אספנו את כל המידע שניתן היה להסיק מראיונות אלו. לבסוף, הגענו אל הממצאים הבאים:

- ישנו חוסר ידע כמעט מוחלט בכל הנוגע לזכויות המגיעות לבני נוער.
- ישנו חוסר ידע בדבר ארגונים ומוסדות אליהם ניתן לפנות במקרה של ניצול.
- למרות שתפקידו של משרד התמ"ת הוא להגן על זכויות העובדים, שבניהם גם בני הנוער, הוא אינו מצליח לאכוף את כל החוקים ולהגן על הזכויות (14 פקחים האחראים על כל הארץ).
- קיים פחד בקרב בני הנוער המונע מהם להתלונן על המצב הפסול. הפחד נובע בין היתר מחשש לפיטורים או מההליך הארוך של הגשת אישום או תביעה, העלויות וכולי.
- לחוק יש קושי להבחין בין עובד למתלמד.
- רווחת הדעה שלא ניתן לעשות רבות כדי למנוע את התופעה.

טיעון

טענה- בני נוער בטווח הגילאים 16-18 המועסקים בחופשת הקיץ נאלצים לעבור ימי התלמדות בניגוד לחוק העסקת בני נוער. עם זאת, הם לא מפגינים רצון לפעול כנגד המצב הקיים.

נימוקים- מסקירת הספרות עולה כי בני הנוער המועסקים במקומות עבודה שונים "נהנים" מזכויות מיוחדות, כגון הזכות לשוויון, הזכות לתעסוקה וכולי; וחוקים המותאמים במיוחד אליהם, כגון חוק העסקת בני נוער. הפריבילגיות הללו הן תנאי הכרחי לצורך קיום מדיניות ההבחנה שמטרתה לאפשר לבני הנוער להתנהל באותו אופן בו מתנהלים עובדים מן השורה. אולם, מדיניות ההבחנה יחד עם כל הזכויות המגיעות לבני נוער, לא יוכלו לסייע בצמצום הפערים בין המעסיק לבין בן-הנוער המועסק. דוגמא לכך ניתן למצוא בדבריו של המרואיין השני, הנער המנוצל, אשר סיפר כי המעסיק באולם האירועים שעבד בו ניצל את מעמדו ועליונותו, לכאורה, כדי לאיים (שכר פחות משכר המינימום, פיטורים ועוד) על בני הנוער המועסקים.

בנושא ימי ההתלמדות, החוק מגן על בני הנוער ומחייב את המעסיק לשלם לבני הנוער החל מהיום הראשון להעסקתם שכר מינימום לפחות, גם אם למעסיק יש בכך תועלת מועטה. החוק הזה נובע מתוך "החוק להעסקת בני נוער" שהוציא משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה, שאחראי על אכיפת חוקי העבודה. מתוך הראיון עם אדון טיביב עולה כי יכולת האכיפה של משרד התמ"ת היא מוגבלת, ולכן החוקים לא נאכפים כראוי.

⁵ לפי המחון- ניתוח הממצאים והסקת מסקנות מבוססות המוצגות בצורה משכנעת ה ותורמות להתוויית דרך לפתרון..

הערכה- רמה גבוהה, נכתב טיעון כנדרש

בנוסף לכך, מדבריו של אור רוזנמן, מתמחה בלשכה המשפטית בכנסת, עולה כי אומנם בבתי הדין קיימות דרכים להגדיר מתי ימי ההתלמדות נחשבים לבלתי חוקיים, אך הנושא עדיין מעורר מחלוקות רבות בהבחנה בין עובד מנוצל העובר תקופת התנסות לבין מתלמד בצורה חוקית. (ראה נספח ג) (1) עמוד 21-22)

מסקנה- למרות קיומם של זכויות וחוקים להגנת בני הנוער מפני ניצול שמטרתן לעזור להם להתמודד עם בעיות שונות, כגון בעיית ההתלמדות, קיימות כמה נקודות בעייתיות בנושא:

- מתוך שני הראיונות ניתן להסיק כי ישנה בעיה בהבנת החוק. "חוק העסקת בני נוער" נחקק המטרה לפתור את בעיית התעסוקה של בני הנוער. אך, קיימת בעיה בהגדרה של מיהו מתלמד, ההגדרה אינה חד-משמעית. גורם זה מהווה קושי לבני הנוער לזהות מקרה של ניצול.
- יכולת האכיפה של משרד התמ"ת מוגבלת, ולכן החוקים אינם נאכפים כראוי. מסיכום שנת 2007 עולה כי במסגרת חוק עבודת נוער נפתחו 436 תיקי חקירה ונבדקו 5,253 אלף בני נוער, אך בסופו של דבר הוטלו 66 קנסות בסכום של 444,500 ש"ח, והוגשו 7 כתבי אישום בלבד. כתוצאה מכך, על מנת לאכוף את החוק אנשים פרטיים אמורים להתמודד עם הבעיה בכוחות עצמם וזה דורש ידע משפטי נרחב, זמן ומשאבים כספיים. לא כל אדם, ובמיוחד בן-נוער, יוכל לעמוד בתנאים הללו ורבים מסכימים לניצול מחוסר ברירה.
- משני הראיונות נובע כי לא קיים ארגון שיטפל ויעזור לבני נוער אשר נפגעו מניצול או שפעילותו פסיבית לחלוטין. הדבר גורם לבני הנוער לוותר על הניסיון להתנגד למעסיקים העבריינים.
- המעסיקים מנצלים את מעמדם הגבוה ממעמדם של בני הנוער כדי לאיים עליהם, בין אם בהפחתת שכר או פיטורים. כך נוצר מצב שבני הנוער חוששים למשרתם ולכן לא מתלוננים.

פתרונות- תחילה, בדקנו כמה פתרונות קיימים:⁶

1. פנקסי רישום- בין כל תקנות העבודה לנוער קיימת תקנת "פנקס לרישום נערים". הפנקס אינו אלא רישום של שעות העבודה ותו לא. יתרה מכך, במקרים מסוימים אף מצוין בו כי הנער עבר ימי התלמדות, ולמרות זאת, אינו פותר את הבעיה. פנקס מסוג זה יכול להוות פתרון רק במקרה שבני הנוער מודעים במידה רבה לזכויות המגיעות להם, מה שלא נכון לגבי המצב כיום, ולכן, אינו פיתרון יעיל.
2. משרד התמ"ת- כגוף האחראי על פיקוח ואכיפה של חוקי התעסוקה, הודיע ב-2008 כי יקצה 85 פקחים מהאגף לאכיפת חוקי העבודה, שידאגו לאכיפה מוגברת בקרב המעסיקים שמעסיקים בני נוער. אולם, ע"פ דבריו של ח"כ טיביב, מאז פרסום ההודעה לא נעשה דבר וכיום ישנם רק 14 פקחים האחראיים יחד על מספר של 616,824 עובדים פוטנציאליים.

⁶ לפי המחווה: הצגת שני פתרונות מעשיים הנותנים מענה לבעיה הנבדקת המבוססים על המסקנות.

• הנמקת כל אחד מהפתרונות: יתרונות וחסרונות.

• בחירת הפתרון המועדף והנמקת הבחירה.

הערכה- נבדקו מספר פתרונות, ויש הנמקה לבחירה בפתרון המועדף,

בקבוצתנו עלו מספר רעיונות לפתרון אפשרי לבעיה. אחד הפתרונות שעלו בקבוצה היה קיום חוזים עליהם יחתמו המעסיק והנער בתחילת תקופת ההעסקה. בחוזה יפורטו כל הזכויות המגיעות לנער במסגרת העסקתו והוא יעזור לזהות עבירה שתהווה אי קיום של אחד הסעיפים. אולם, פתרון זה נראה לנו כלא אפקטיבי במקרה של העסקה לזמן קצר כמו חופשת הקיץ. הפתרון המועדף שנבחר ע"י הקבוצה הוא הוספת שיעורי העשרה, שיועברו ע"י אנשים המשכילים בנושא, למערכת הבית-ספרית. הפתרון יתרום להבנת החוק, ינחה כיצד להתנהג בהיקלע לסיטואציה כזו ויסביר לבני הנוער מדוע חשוב להילחם על זכויות אלו. פתרון זה מבוסס, בין היתר, על שיעורים דומים שהוכנסו למערכת השעות בשנים האחרונות בנושא "תעבורה" והוגדרו כהצלחה.

תוצר⁷

הבעיה שנבדקה עוסקת בבני נוער, בגילאי 16-18, העובדים באולם אירועים במועצה האזורית באר-טוביה במהלך חופשת הקיץ ונדרשים לעבור ימי התלמדות אשר אינם קיימים בחוק. דרך בדיקת הבעיה שבחרנו בה היא ראיון. לאורך שלב איסוף הנתונים, הראיונות, והממצאים גילינו כי מספר בני הנוער המנוצלים הוא עצום וכי פתרון הולם שעשוי לפתור את הבעיה, עוד לא קיים. בנוסף, גילינו שקיימת בעיה בגדרה מיהו מתלמד המוכר בחוק ומיהו עובד ללא שכר.

מבין הפתרונות שהעלנו, הפתרון המועדף עלינו ביותר הוא הפתרון העוסק בדבר הוספת שיעורי העשרה למערכת השעות הבית-ספרית, אשר מטרתם היא ללמד את בני הנוער על הזכויות המגיעות להם וכיצד עליהם לפעול במקרים של ניצול. למדינה יש מחויבות, והיא ליידע את אזרחיה על הזכויות המגיעות להם כדי למנוע פגיעה בזכויות של האנשים. בני הנוער מייחסים חשיבות רבה לעבודתם, אך לא מודעים לזכויותיהם ולא עולה על דעתם לברר זאת. ע"י לימוד בבית הספר, מסגרת חובה לכל אדם, בני הנוער ייפגשו ישירות עם זכויותיהם ולא בצורה עקיפה, כמו למשל באמצעות עלונים. בני הנוער גם יגלו עניין בשיעורים אלה בגלל אינטרסים מרובים בנושא.

בנוסף, במסגרת בית הספר, יוכל התלמיד לשאול כל שאלה העולה על דעתו ללא כל חשש, דבר אשר עדיף על פני לשאול את מעסיקו או את המשרדים האחראים, שלא תמיד מספקים שירות מתאים.

מההיבט הנוסף, בני נוער דואגים לציוניהם בבית הספר, ולכן אם ייבחנו בנושא זכויותיהם, הם בוודאות ידעו את זכויותיהם בגלל השינון. קורס חובה בבית הספר בעל ציון יגרום לבני הנוער להיות מודעים.

⁷ לפי המחנך: התוצר מבטא את הפתרון המעשי לבעיה שנבדקה בצורה ברורה ומשכנעת

הערכה- רמה גבוהה, בתוצר יש אזכור של מהלך בדיקת הבעיה הפתרון המועדף והסבר על צורת הייצוג של הפתרון- פניה לח"כ, תוצר יוצא דופן ומיוחד.

הקבוצה שלנו הגיע להחלטה לשלוח מכתב לאחד מהאנשים החשובים במדינה- הנשיא. הסיבה שבחרנו לשלוח מכתב לנשיא המדינה היא מפני ששקלנו את האפשרויות האחרות – מכתב עמדה והפגנה והגענו למסקנות הבאות:

אף על פי שהפגנה היא שיטה אפקטיבית שיכולה לעורר את קולו של הציבור, הפגנות נוטות להפוך לאירוע אלים ואגרסיבי ואנו רואים בזאת פגיעה בבני אדם שתוביל לסיקור תקשורתי סביב האירוע מאשר סביב סיבת האירוע. לא בחרנו לעסוק במכתב עמדה משום שאנו מאמינים שאין לנו מספיק ידע מתחומים רבים כדי להציע פתרון מפורט שיעזור לטפל בבעיה. הצעת פתרון אידיאלי שכזה מנקודה של חוסר ידע תביא לפגיעה בתחום ולכן רק אנשים המשכילים ומוכרים עם כל דקויות הנושא יוכלו לפתור בעיה זו.

בחרנו לשלוח את המכתב לדמות סמכותית ובעלת השפעה רבה במדינה, מפני שמתוך הראיון שערכנו עם חבר כנסת טיביב הגענו למסקנה שישנה מודעות רבה למקרים של ימי התלמדות – אפילו בקרב הממשלה ולכן היינו רוצים שתתחיל פעולה כלשהי נגד מקרים אלו. במקרה שבו הנשיא לא בקי בנושא- אנו מיידעים אותו במכתב ומקווים שהוא יפעל. אנו רואים בזה השיטה הכי אפקטיבית וישירה לטיפול בעניין. (המכתב המלא שנשלח לנשיא המדינה נמצא בנספחים, נספח ד')

*יש לציין כי במסגרת ביצוע הראיון עם חבר הכנסת רוברט טיביב, קבוצתנו הצליחה לעניין ולהעביר את תוכן הבעיה בצורה כזו שהיא השפיעה על חבר הכנסת לפעול בנושא. מר טיביב שוקל להגיש שאילתא בנושא האכיפה לשר התמ"ת. בנוסף, הוא העביר את הבעיה החוקית לנידון של היועצים המשפטיים של הכנסת אשר שוקלים כעת להגיש הצעת חוק בנושא, ואף הביע נכונות להמשיך ולפעול למען מציאת פתרון הולם לבעיה. לשמחתנו הוא הבטיח המשך שיתוף הפעולה בנינו לבינו, כך שקבוצתנו תוכל להשפיע על הנושא לא רק באופן פסיבי (לדוגמא באמצעות שליחת המכתב) אלא גם באופן מעשי על ידי תמיכה בחבר הכנסת והתערבות אזרחית בעניין.

יומן קבוצתי ראשון-תחילת המטלה:

02.11.2008 ו-03.11.2009: הכרות עם המטלה והמבנה שלה.

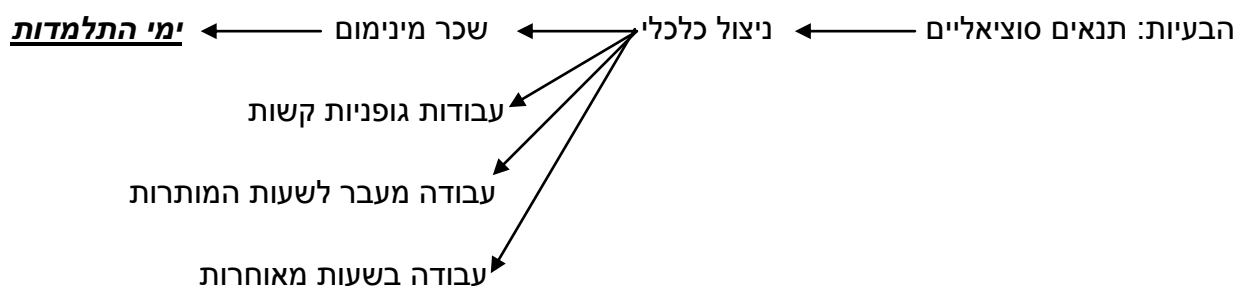
23.11.2008 – הפגישה הראשונה עם המנחה בה הוא הסביר על המטלה.

לאחר ההכרות עם המטלה, כל אחד מחברי הקבוצה גזר כמה בעיות שנבחרו על ידיו מתוך סיפור המסגרת. ראש הקבוצה ריכז את כל הבעיות ויצר רשימה שלהן. חברי הקבוצה חילקו ביניהם את הבעיות הנגזרות שכל אחד חקר בהמשך לצורך מציאת הבעיה עליה תעשה העבודה.

30/11/2008- פגישה בכיתה עם חברי הקבוצה בה כל חברי הקבוצה הביאו את הסיכומים שלהם על הבעיות אשר עשו.

2/12/2008 – התקיימה פגישה של כל חברי הקבוצה בביתו של ..

בפגישה הזו התאספו חברי הקבוצה לראשונה באופן פורמלי. לפגישה הזו הובאה הסקירה קצרה שכל אחד מחברי הקבוצה עשה על בעייתו (סקירה באינטרנט, בספרים. איתור הבעיה בצורה כללית). בפגישה זו נערכו דיונים רבים בהם כל אחד הציג את גישתו, את רעיונותיו ואת חוות דעתו על עבודת חבריו. לאחר מכן, הקבוצה החליטה לבחור את הנושא הכי ממוקד, ולשם כך בנתה עץ המסכם את כל

18/12/2008 – נערך מפגש של חברי הקבוצה עם ה מנחה-הקטור. זהו המפגש השני שהתקיים ובו הקבוצה קיבלה הנחיות לכתיבת סקירת הספרות.

עד לתאריך 09/02/2009 חברי הקבוצה החלו בשלב הבא של העבודה, סקירת הספרות. כל אחד מחברי הקבוצה ניסה למצוא מידע עדכני, אותנטי ואמין.

אחראים על סקירת ספרות – ...

מקורות הספרות אשר התקבלו ע"י חברי הקבוצה – הבחירה דווקא במקורות אלה הייתה מהסיבה שמאמרים אלו תאמו את דרישות העבודה שלנו. מצאנו את מקור המאמרים כאמין, או תנטי וראינו במאמרים עצמם כשימושיים להמשך העבודה שלנו.

בתאריך זה נערך מפגש קבוצתי בבית של ...

בפגישה הזו כל חברי הקבוצה הביאו את החומרים אותם מצאו בסקירה שלהם. הקבוצה ישבה וערכה דיון מסודר על כל המקורות, בחרה את המקורות הטובים ביותר והמתאימים ביותר לבעיה הנגזרת. בנוסף לכך, חברי הקבוצה החליטו להתקשר לכמה מקומות על מנת לקבל מידע. להלן פירוט השיחות:

לשכת הלמ"ס- 03-5678932 או 03-5681933, משם, הנציג שדיבר נ איתו טען כי אין ברשותו לעזור לנו וכי אין להם את הנתונים הנדרשים. ההצעה שעלתה היא לבקר באתר הבית של הלמ"ס.

לאחר מכן, החלטנו לפנות למשרד התמ"ת. בתחילה למשרד השוכן בירושלים, 03-5125252, ולאחר מכן למשרד השוכן בת"א, 02-6662000, משם הפנו אותנו למספר נוסף, 02-6752405, אשר הוגדר על ידם כאגף נתונים, ומשם למשרדו של יעקב זיגדול, משרד מחקר וסטטיסטיקה של משרד התמ"ת,

02-6752410 / 02-6752433 . במספר האחרון נרתעו האנשים מעובדה שאנו בני 16 והבטיחו לחזור אלינו לטלפון, דבר אשר לא קרה מאז.

פעילות הקבוצה- בפגישה הראשונה הקבוצה פעלה בפחות יעילות ואילו כבר בפגישה השנייה ניכר שיפור משמעותי. (ראה יומנים אישיים בנספחים: נספח א' (1)(2)(3)(4)(5))

יומן קבוצתי –סיום המטלה

מיד לאחר סיום שלב הסקירה הקבוצה החלה לחשוב על השלב של הממצאים. בפנינו עמדה הבחירה בכלי החקר: תצפית, ראיון או שאלון.

26.02.2009- נערכה פגישה עם המנחה ובה ניתנו לנו הנחיות כיצד לבחור נכון את הכלי החקר וכיצד לנסח בצורה נכונה את השאלות.

בתאריך 27.02.2009 ו- 28.02.2009 הקבוצה ערכה שיחת ועידה דרך האינטרנט ובה הוחלט לבחור בראיון, היות ולערוך תצפית על ימי התלמידות זה דבר בלתי אפשרי. לגבי השאלון הוחלט כי הוא יוכל לספק לנו סטטיסטיקה אך הוא לא ירמוז לנו על הפתרון בהמשך. לכן הוחלט ע"י כל חברי הקבוצה לקיים ראיון עם חבר כנסת, חבר עירייה או נציג עיתונות ואילו את השאלון להשאיר כדרך ב' במקרה והראיונות לא יצליחו. בשיחה הזו נכתבו כל השאלות לראיון והועלו הצעות למראיינים: דרור שור, גלעד ארדן, גילה גמליאל, ציפי חוטובלי, אנסטסיה מיכאלי ורוברט טיבייב.

02.03.2009- השאלות הוגשו למנחה לאישור.

15.03.2009- התאריך המשוער של הגשת הראיונות עם התשובות.

לאחר ההחלטה שלנו על ראיון, קבוצתנו שלחה מכתבים לדוא"לים של כמה חברי-הכנסת (נספחים, נספח ג' (2)) עם הזמנה לראיון. כל התהליך לקח זמן רב היות ולא רצינו לשלוח את ההזמנות לראיון לכל חברי הכנסת בבת אחת. כתוצאה מכך, לא נערכו ראיונות עד תאריך וזה ולכן קיבלנו דחייה מהמנחה.

לאחר הכישלון בביצוע ראיון, הקבוצה התחילה להכין שאלות לשאלון וניסתה בפעם האחרונה ליצור קשר עם אחד מחברי הכנסת. לשמחתנו רוברט טיבייב נענה לבקשתנו והבטיח לחזור. בנוסף, קבוצתנו איתרה ילד אשר חווה את ימי ההתלמדות והחליטה לערוך לו ראיון.

26.03.2009 – מפגש מסכם עם המנחה, בה הוגש הראיון עם אלי זיו והמכתב של ח"כ טיבייב. במפגש קיבלנו הנחיות לכתיבת תוצר, מציאת פתרון, סיכום הממצאים, כתיבת מבוא ושער.

28.03.2009 - נערכה שיחת ועידה לגבי המטלה ובה הקבוצה דנה על סיכום הממצאים ועל הפתרונות ולבסוף הציעה רעיונות לתוצר.

05.04.2009 - נערכה שיחת ועידה בנושא הדיון ומסקנות.

07.04.2009 - נערכה שיחת ועידה בנושא השער, המבוא והצגת הבעיה.

14.04.2009 - התקיימה פגישה בביתה של אנה ובה הקבוצה התחילה לעבוד על סיום העבודה, לכתוב סיכומים, לאסוף מידע וכולי. המפגש שהתקיים היה יעיל ביותר, כל חברי הקבוצה פעלו יחד כצוות, תמכו אחד בשני. במפגש הנ"ל נכתב גם המכתב לנשיא המדינה.

20.04.2009, 21.04.2009, 22.04.2009 – התקיימו שיחות הועידה האחרונות בנושא ליטוש העבודה. כל חברה הקבוצה קראו את כל העבודה שנעשתה, סידרו את החומרים בסדר הנדרש, עשו עריכה והכניסו כמה תיקונים בנושא.

חלוקת העבודה

... **עריכה לשונית**, עריכה אסטטית.

.....: **דובר הקבוצה**, מנסח.

.....: **מציאת מקורות לעבודה**, העלאת רעיונות לביצוע.

.....: **מקור היצירתיות בקבוצה**.

.....: **ראש הקבוצה**, מסכמת.

(1)(2)(3)(4)(5) (ראה יומנים אישיים בנספחים: נספח א)

בבליוגרפיה:

(1) כתבה בנושא זכויות נוער. כתבים:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3564688,00.html> מתוך האתר YNET (09-02-2009)

(2)

<http://www.myrighs.co.il/61957/%D7%96%D7%9B%D7%95%D7%99%D7%95%D7%A-A-%D7%91%D7%A0%D7%99-%D7%A0%D7%95%D7%A2%D7%A8-%D7%A2%D7%95%D7%91%D7%93%D7%99%D7%9D> מתוך אתר "זכויות" (04.02.09)

(3) - <http://www.hilaporat.co.il/article.php?id=332> מתוך אתר "עולם עבודה" (09.02.09)

(4) - <http://www.hilaporat.co.il/article.php?id=279> מתוך אתר "עולם העבודה" (09.02.09)

(5) http://www.minimum.org.il/?page_id=12 מתוך אתר "האיגוד המקצועי לנוער" (12.03.2009)

(6) <http://www.moit.gov.il/NR/exeres/691D3E0B-C630-4C00-A3FC-528E7429CC45.htm>

מתוך האתר של משרד התמ"ת (04.02.2009)

נספחים

נספח א-יומנים אישיים⁸

א

יומן ראשון- מיד לאחר קבלת הנושא וסיפור המסגרת, כל תלמידי הכיתה החלו להסתדר בקבוצות. אני נכנסתי לקבוצה קיימת ובה ויטלי, ששי, אריה ושלומי. כל אחד מחברי הקבוצה אחראי, יצירתי ותורם רבות לקבוצה. בזמן בחירת ראש הקבוצה, כל אחד מחברי הקבוצה התנדב לקחת את האחריות על עצמו. אולם, היות ואני הבת היחידה בקבוצה בחרו בי. זה שימח אותי מכיוון שלדעתי אני יכולה לרכז את החומר צורה הטובה ובנוסף למנוע סכסוכים.

לפני שבחרנו בעיה אחת הנגזרת מסיפור הנגזרת, דרשתי מכל חבר בקבוצה לגזור שתי בעיות ולנתח אותם. לכן, במפגש הראשון, כל אחד בא עם הרעיונות משלו והתפתח בינינו דיון. הפגישה הראשונה הייתה מעט לא מאורגנת והיה קושי להתמקד בנושא ספציפי. אבל למרות כל הקשיים הפגישה הראשונה הניבה הרבה תוצאות ונתנה את הדחיפה הראשונה להתחיל. לאחר המפגש הראשון עם המנחה, הופיעו לי כמה קשיים. ראשית פרץ מבצע בעזה ומשום שכל חברי הקבוצה גרים בקו העימות, זה הפריע לנו להתקדם בנושא. שנית, תקלה במחשב מנעה מאיתנו את האפשרות לקיים שיחות והעובדה כי כולנו גרים בערים שונות הקשתה על עצם התקיימותו של המפגש השני. לאחר המלחמה התחדשו ניסיונותינו להיפגש, ואכן הצלחנו. המפגש השני בניגוד לראשון, היה פרודוקטיבי ויעיל. כל הקבוצה עבדה בשיתוף פעולה וזה עזר לנו לעמוד בלוח הזמנים. העבודה הייתה עבודת צוות ולא התחלקה לחלקים

יומן שני- לדעתי העבודה בקבוצה הייתה מאורגנת, מסודרת וטובה. אני אישית תרמתי לקבוצה את כל מה שאני יכולה- לתרום רעיונות ולרכז את המידע על מנת לקבל תוצאה כלשהי. למרות שהיו מספר

⁸ היומנים האישיים וגם הקבוצתיים, מעידים על ביצוע עבודת צוות מעמיקה ורצינית, על חלוקת תפקידים ועל תרומה אזרחית גדולה מאוד שהכותבים נתרמו כתוצאה מכתובת המטלה וביצועה- **רמה גבוהה**

וויכוחים, תמיד הגענו להסכמה ואני שמחה שכל הקבוצה הייתה סובלנית ביחס שלה אחד כלפי השני. במהלך העבודה אני ניסיתי להגשים את כל התוכניות שהיו לנו ולא לוותר על אף אחת מהן. אני מרוצה בעיקר מהראיון, שהתעקשתי שנעשה גם כאשר נראה שלא נעמוד בלוח הזמנים ואני גם מרוצה שהצלחנו לאגור את הכוח ולשלוח מכתב לנשיא. לדעתי הצלחנו להתגבר על הקשיים שהופיעו בהבנת הדרישות, בלקיחת ההחלטות ובהתגברות על החששות שהופיעו בקבוצה לא רק בזכות העזרה ההדדית בקבוצה אלא גם בזכות ההנחיה הטובה והעזרה מהקטור –המנחה שלנו.

העבודה הזו תרמה לי בכך שהראתה עד כמה זה חשוב להיות מעורבים אזרחית בנעשה במדינה ובכך שהיא אימנה אותנו למצוא פתרונות יצירתיים לקשיים שהופיעו בדרכך.

הייתי משנה את האופן בו ארגנתי לעצמי את לוח הזמנים משום שאם הייתי מקדישה לזה יותר תשומת לב, העבודה הייתה מתבצעת בפחות לחץ. מלבד זאת, לדעתי, העבודה נעשתה בצורה הטובה ביותר.

ש

יומן ראשון- עוד לפני שהקבוצה נפגשה בפעם הראשונה, ביקשה ראש הקבוצה, ..., מכל אחד מהחברים לכתוב בהרחבה על כל אחד מהבעיות המוצעות לחקירה. מכיון שזה היה השלב הראשון של העבודה, הרגשתי מאוד נלהב להתחיל ולבצע את המוטל עלי. לבסוף הקבוצה בחרה את הבעיה שאני כתבתי עליה במסגרת השלב הראשון, דבר אשר מאוד שימח אותי ודרבן אותי להמשיך העבודה. לאחר שהקבוצה נפגשה בפעם השנייה, בחרנו את מקורות המידע שלנו. התהליך היה ארוך וכל אחד אמר את דעתו בנושא. לבסוף בחרנו את שלושת מקורות המידע שלנו ואז פנינו אל השלב הבא- איסוף הסטטיסטיקות. אני התנדבתי לבצע מספר שיחות טלפון הן ללמ"ס, הן למשרד התמ"ת ולעוד כמה משרדי נתונים. למען האמת, העובדה שאנחנו רק בני 16 הרתיע את מוסרי המידע ולבסוף הצלחנו רק להשיג הבטחה ש"יחזרו אלינו", דבר אשר מן הסתם לא קרה. בעקבות האירועים האלו, חשתי אכזבה לצד שמחה, מכיון שמצד אחד אני התנדבתי והצלחתי להשיג הרבה מספרי טלפון, אך מצד שני לא הצלחתי בסופו של דבר להשיג את מבוקשי.

באופן כללי, עד כה, אני מאוד נהנה מהתהליך של עשיית העבודה. אני במיוחד אוהב את הפגישות הקבוצתיות בהם אנו דנים על הנושאים השונים, בנתיים גזירת הבעיה וסקירת הספרות. בפגישות כל אחד מראה את כל הנתונים שהוא אסף ואנו חושבים ביחד על כל הממצאים ומנסים להגיע למסקנה אחת משותפת. לסיכום, ההרגשה שלי היא מאוד טובה ואני מאוד שמח שהזדמן לי לעשות את העבודה הזאת.

יומן שני- מסוף השלב של איסוף הנתונים אשר עליו דווח ביומן האישי האחרון, המטלה הגיעה לחלק בו הקבוצה נאלצה לבחור בין ראיון לשאלון. יש לציין שבשלב זה נוצרו חילוקי דעות רבים בין חברי הקבוצה. בתחילה כולנו תמכנו בראיון ואף העלנו רעיונות לכמה מרואיינים אפשריים, אך עקב מספר בעיות בחרנו

לחזור בנו ולבחור בשאלון. בעוד השאלון היה בעיצומו, נאלצנו שוב לפנות אל הראיון שהפעם עבר בהצלחה. אחד מחברי הקבוצה הכיר ילד שעבר את ימי ההתלמדות, הבעיה הנבדקת, ואנו ראינו אותו בדבר המקרה. בנוסף, הזדמן לנו ראיון עם ח"כ רוברט טבייב מסייעת קדימה. אני חושב שהראיון עם ח"כ טבייב היה מוצלח מאוד. הוא ענה לנו על השאלות בכובד ראש והשקיע המון מזמנו כדי לקדם את פיתרון הבעיה.

מהשלב הזה נכנסה העבודה ל"ישורת האחרונה", וכך גם חברי הקבוצה. הפגישה המשותפת האחרונה של חברי הקבוצה הניבה תוצאות רבות. ניהלנו דיון ובו החלטנו על הטיעון והתוצר הסופי של המטלה.

אני מרגיש מאוד טוב ביחס לעבודה. אני חושב שכל המטלות שהוטלו עלי ע"י ראש הקבוצה בוצעו על הצד הטוב ביותר. הקדשתי לכל פרט את הזמן הדרוש לו וייחסתי חשיבות רבה לכל שלב ושלב.

לסיכום, אני שמח הצלחנו לעבור בהצלחה את מה שהיה נראה לנו בהתחלה כבלתי אפשרי. יש לציין שהשכלתי רבות מן המטלה, רכשתי מיומנות וידע חדש. אני מקווה שהתהליך שעברתי יעזור לי בהמשך דרכי.

:(/

יומן ראשון- תרומתי לקבוצה:

תרומתי לקבוצה הייתה בעיקר מציאת מקורות לסקירת ספרות והשתתפות בדיונים שערכנו במפגשים הקבוצתיים, עזרתי גם לחברי הקבוצה כאשר עשינו את העבודה בנפרד דרך האינטרנט (וגם הם עזרו לי), הצעתי רעיון לבעיה שחשבנו לגזור אך היא לא הייתה נכונה ולכן פסלנו אותה במפגש הקבוצתי. משום שחברי קבוצתי גרים באזורים שונים בארץ, יש לנו קושי להיפגש אחרי בית הספר ולכן תרמתי את בייתי כמקום למפגש הראשון.

קושי לבצע:

בעיקרון יש לי קושי לבצע את כל העבודה בכללי. התקשיתי להבין את ההנחיות של העבודה אבל חברי הקבוצה עזרו לי עם זה. יש לי גם קושי בלנסח ולתמצת מחדש מקורות מידע ולכן אני בדרך כלל לא עושה את זה.

נעזרתי ב:

נעזרתי בעיקר בחברי הקבוצה שלי, קצת בחומר שלמדנו בשיעור אזרחות ובאינטרנט.

יומן שני- האם מילאתי את תפקידי כפי שהוגדר?:

אני מאמין שכן, ביצעתי לרוב בזמן את מה שראש הקבוצה שלנו ביקשה מימני. אני חושב שתרמתי בדיונים שעשינו והצעתי רעיונות שונים.

האם הקבוצה הייתה סובלנית כלפי?:

אני חושב שהקבוצה אכן הייתה סובלנית כלפי ושמעה למה שהיה לי להגיד ברוב המקרים אך היו פעמים שהרגשתי שלא מתייחסים לדבריי. ובכל זאת הרגשתי שתרמתי לדיונים בקבוצה למרות שלא תמיד ההצעות שלי התקבלו.

מה למדתי על עצמי?:

למדתי על עצמי שאני מסוגל לעבודה גם בקבוצה, לתרום לקבוצה ולהקשיב לדעות של שאר חברי הקבוצה. למדתי שאני מסוגל למצוא מקורות מידע שימושיים ולנצל אותם כמו שצריך בעבודה. הקשיים שלי היו לרוב ניסוח וסיכום של מה שהוטל עליי לעשות ולכן נעזרתי בחברי הקבוצה שלי לפתור את הבעיה.

מה הייתי משנה:

את לוח הזמנים וארגון העבודה. אומנם עמדתי בזמנים לרוב אך לדעתי לא ארגנתי אותו כמו שצריך ודחיתי דברים יותר מידי לדעתי. הייתי גם רוצה שהיינו יכולים להיפגש יותר בקשר לעבודה, אומנם נפגשנו לא מעט פעמים, אך אזורי המגורים השונים הגבילו אותנו ונאלצנו לקיים חלק מן הפגישות דרך האינטרנט, מה שלא היה כל כך נוח לפי דעתי. חוץ מזה, אני לא חושב שיש עוד משהו שהייתי משנה.

ממה הייתי מרוצה?:

הייתי מרוצה מהמפגשים והדיונים שניהלנו, וגם מההצלחה של הראיון שלנו בכך שהצלחנו לראיין חבר כנסת שגם סיפק לנו תשובות וגם הבטיח לחקור את העניין יותר לעומק מה שעשוי באמת להשפיע על הבעיה.

ש

יומן ראשון- בזמן שעורי אזרחות בערך חודש וחצי לאחר תחילת שנת הלימודים הקטור המורה לאזרחות הודיע כי יש לבצע מטלה קבוצתית. די שמחתי כי ידעתי שאני הולך לעשות אותה אם חברי הטובים אלינו הצטרפה אנה, חברה לכיתה שכיף לעבוד איתה נחמדה ואחלה ראש קבוצה. כך התחלנו לעבוד.

לדעתי הקבוצה עובדת טוב בשיתוף פעולה וכולם נוטלים חלק חשוב בביצוע המטלה.

עד כה נפגשנו פעמים לדיונים ומספר פעמיים בבית הספר לחלוקת תפקידים. היה כיף, אני מרגיש שהעבודה הולכת טוב ועשינו אותה על הצד הטוב ביותר. בנוסף לכך, העבודה שעשינו הייתה מעמיקה והדברים שבחרנו להוסיף היו על ידי החלטות רוב הקבוצה.

אני נהנה לעשות את העבודה בזכות חברי הטובים והמורה שמפנה בשבילנו זמן, עוזר ומוכן להקשיב.

בקבוצתי העבודה מתחלקת שווה בשווה בין חברי הצוות, לכל פרק בעבודה וכל כמה זמן אנחנו נפגשים בכדי ללמוד את העבודה. לסיכום, המטלה עזרת לי להתפתח בכל מיני מישורים, הן במישור החברתי והן במישור של למידת האחריות. בעבודה למדתי מספר מושגים חדשים באזרחות שלא ממש הבנתי בשיעור. לדעתי הייתי שותף די פעיל בעבודה-חיפשי מקורות לסקירת הספרות, השתתפתי בגזירת הבעיה ובסיכומים. מצאתי אדם שבמקרה שאנו חוקרים קרה לו, בנוסף הצעתי פתרונות לבעיה והבאתי את דעתי בפני הקבוצה. הקשיים שאיתם התמודדתי הם למצוא סקירת ספרות המתאימה בצורה טובה לכן במקום שתיים נתתי רק אחד אבל בסוף הוא היה די חשוב. לא הייתי משנה כלום בעבודה של הקבוצה היה נכתבה בצורה הטובה ביותר לדעתי.

לדעתי חברי הקבוצה מתייחסים אלי בכבוד מקשיבים ואני נהנה איתם, הם אנשים מדהימים.

יומן שני- העבודה באזרחות נתנה לי את האפשרות להתנסות בעבודה רצינית, קבוצתית ויוזמת.

המשימה התגלתה כלא פשוטה כלל, במיוחד בנושא קבלת ההחלטות. למזלנו אנחנו חמישה ותמיד היה שובר שוויון. העבודה בקבוצתנו לכל אורכה הייתה מגובשת ולדעתי אף אחד לא עשה יותר מאחר אלא אם באמת רצה בכך. העבודה נעשתה בצורה שבה כולם משתתפים בדיונים, כולם מציעים הצעות ומחברים אותם לתוצר הנדרש. במהלך העבודה השגנו ראיון עם חבר כנסת מסייעת קדימה והדבר שימח אותנו מאוד. היה קושי בתיאום עם לוח הזמנים ומועדי הגשת החלקים השונים, שהסתדר בעזרת מאמץ קבוצתי. כל הקבוצה עשתה עבודה טובה כקבוצה וכל אחד לחוד.

לא הייתי משנה דבר בעבודה. היה טוב מאוד כמו שהיה ואני מעריך מאוד את חבריי לקבוצה בעקבות איך שפעלו במשך פרק הזמן הלא מבוטל של ביצוע המטלה שכאמור לא הייתה קלה כלל, דרשה תשומת לב והרבה שעות עבודה. בנוסף אני חושב שהייתי שותף די פעיל, היות וביצעתי את המוטל עליי בקבוצה- נוכחתי בכל הפגישות, הצעתי רעיונות ועזרתי לקדם את המטלה.

לסיכום הייתי רוצה לציין כי עבודתנו הייתה טובה מאוד, השקענו בה את מירב המאמצים להצליח ואף הספקנו להשפיע בצורה משמעותית ואני מאמין כי חלק ניכר מזה הפך לאפשרי בזכות המורה שהנחה אותנו בצורה ברורה ונכונה כל הדרך. אני מודה לחברי לקבוצה: ששי, אנה, אריה וויטלי שהיו חברי טובים במשך הזמן הזה.

יומן ראשון- אני חושב שהמפגש הקבוצתי הראשון שערכנו כדי לעבוד על הבעיה לא התקדם בצורה כל כך מוצלחת ואני הרגשתי חסר מוטיבציה לעבוד, אבל לקראת סוף המפגש הצלחנו להסתדר ובמפגש השני שערכנו כדי לעבוד על סקירת הספרות, המפגש עבר בהצלחה והרגשתי שהקבוצה עובדת יותר טוב ולכן זה עודד אותי להמשיך להשקיע בעבודה. אני מאמין שהקשיים שהיו לנו הם בעיקר בגלל שזאת הפעם הראשונה שעשינו את זה ולכן בהמשך ובמפגש הבא הצלחנו להסתדר היטב.

למען האמת, היו לנו ניסיונות רבים להיפגש אך תמיד צצה בעיה כלשהי שמנעה מאיתנו להיפגש והדבר הביא לתחושת תסכול בקבוצה וגם למעט עצבים בקרב כולנו. אישית, זה אכן התחיל להביא להרגשה של לתסכול משום שתחילה לא הסתדר לאחד חברי הקבוצה להיפגש, ולאחר מכן פרצה המלחמה שמנעה מכולנו להיפגש וגם למרות שניסינו לעבוד על הבעיה דרך האינטרנט, זה לא כל כך התאפשר כי בקבוצה יש ילדים שגרים באשקלון ושדרות. כאשר המבצע נגמר וסוף סוף מצאנו זמן להיפגש שוב לא יכולנו להיפגש בגלל שאני נפצתי ולכן אני מרגיש שזה באשמתי שכעת נכנסו לאווירה של לחץ כי המועד להגיש את סקירת הספרות קרב. הלחץ של הזמן בשילוב עם החוסר מזל של הקבוצה לעבוד בצורה זורמת מביא להרגשת תסכול רבה.

המפגש הראשון התחיל באווירה של אי סדר ובלאגן שתחילה הקשתה על העבודה אך אחרי שכל חברי הקבוצה נכנסו לאווירה של עבודה, הרגשתי שמח שאנחנו מצליחים להתקדם. דבר נוסף ששימח אותי היה זה שהבעיות שאני הצעתי נשארו בין האופציות האחרונות. הרגשתי שמעריכים את המאמץ שהשקעתי בהם, אך לבסוף הגענו להסכמה קבוצתית לעבוד על ימי ההתלמדות ואין לי בעיה עם זה. כאשר הקבוצה נפגשה, זה הביא לתחושת הקלה כי ראשית כל, סוף סוף הצלחנו להיפגש ולעבוד ושנית כי לדעתי הספקנו לעבור על הרבה מהמידע שיש ברשותנו ולתכנן את סקירת הספרות יחד עם המשך המטלה. במפגש בנושא סקירת הספרות ראיתי איך כל אחד השקיע כדי לעשות את העבודה. אחד מחברי הקבוצה דיבר בטלפון בניסיון להשיג סטטיסטיקות, כולנו עשינו חיפושים באינטרנט למצוא עוד מקורות שיעזרו לנו וגם כולם עברו על כל המידע שיש לנו. זה שימח אותי משום שבניגוד למפגש הקודם, הכל עבר חלק מבלי הרבה בעיות וגם כי היה לנו יותר הבנה במה צריך לעשות.

חלק שהיה קשה אישית הוא כאשר היינו צריכים למצוא מקורות בשביל הסקירת ספרות. לא חשבתי שלמצוא מספר כתבות על הנושא יהיה כל כך קשה. לקח לי הרבה זמן למצוא כתבה כשלהי בנושא וכאשר מצאתי אחת, על ימי התלמדות דיברו רק במשפט או פסקה אם התמזל מזלי. חלק נוסף שלא היה פשוט הוא הניסיון להשיג את חוק העסקת בני הנוער. אני וחבר קבוצה נוסף תכננו ללכת ללשכת העבודה כדי לבקש את החוק, אך תמיד הלשכה הייתה סגורה, והיא פתוחה רק בשעות שאנו לא יכולים לבוא.

יומן שני- אני מרגיש שמילאתי את התפקידים שהוטלו עליי בצורה הטובה ביותר, אולם, קיימת תחושה שיכולתי להוציא יותר מעצמי. זה נובע מכך שלא הבנתי ישירות מה צריך לעשות ולכן ביצעתי את חלקי כמה פעמים עד שהצלחתי. אני מאוד מרוצה מכך שהחוסר-הבנה שלי לא הביא לסכסוכים בתוך הקבוצה

והם היו מאוד סובלניים כלפיי. מתוך הפרויקט למדתי כיצד ניתן להתמודד יותר טוב עם עבודה וקבוצה והגעתי למסקנה שלעבוד בקבוצה מועיל יותר מאשר עבודה אישית משום שכך יש אנשים העומדים לצדי ועוזרים מתוך אינטרס משותף. הדבר היחיד שהייתי משנה בהכנה של הפרויקט הוא לוח הזמנים שהיווה לנו בעיה עיקרית. קרה רבות שלא יכולנו לעבוד יחדיו על המטלה משום שאחד או יותר מחברי הקבוצה לא יכלו להתאים את לוח הזמנים לעבודה, אך בסופו של דבר הצלחנו לעמוד בזמנים. הרגשתי כאילו אין לנו אפשרויות רבות ונצטרך לבל תוכניות חשובות מאוד כדי לטפל בבעיה של לוח הזמנים אך לשמחתי הצלחנו להסתדר מבלי להגיע לרמה זו.

אישית הייתי מאוד מרוצה מהראיון שערכנו עם ח"כ טיביב משום ברגע שסיימנו את הראיון איתו, היה לנו אור ירוק להמשיך ולהתקדם בעבודה. בנוסף הייתי מרוצה מהתגובה שלו – שהוא יעסוק בנושא וינסה לפתור את הבעיה הזו. בעקבות זאת אני מרגיש שבזכות העבודה תרמתי לחברה.

נספח ב'-מכתבים

(1) חלופת המכתבים עם ח"כ טיביב

22 מרץ

מר טיביב שלום!

קוראים לי אנה ואני עם עוד 4 חבריי עושים עבודת בגרות באזרחות העוסקת בניצול בני נוער ע"י תקופת ימי התלמודות האינה קיימת בחוק (בחופשות הקיץ). במסגרת העבודה נדרשנו לראיין חבר כנסת על מנת להעשיר את הידע בנושא ובסופו של דבר להציא פיתרון משלנו .

לדעתינו אתה אדם הרוצה לקדם את התעסוקה בהחלט תוכל לספק לנו מידע עדכני ואמין בנושא הנ"ל.

לפני כשבועיים אבא שלי (אולג דוברינין) התקשר אלייך וביקש להפגש, הנך הסכמת אך ביקשת לחזור אלייך ביום למחרת. לצערנו אנחנו שבועיים ניסינו ליצור איתך קשר במספר 052-291-1393 אך ללא הצלחה. לכן, היינו רוצים לשאול אותך אם אתה מוכן לענות על כמה שאלות דרך המייל? (כידוע לך כל עבודה קצובה בזמן ואנחנו מאמינים כי אצלך גם כן סדר היום עמוס למדי ולכן מבקשים ממך לבצע ראיון זה דרך המייל)

בכבוד רב,

22 מרץ

שלום...

אני אשמח לתאם איתך ועם חברותייך פגישה בכנסת.

אין לי את מספר הטלפון שלך על מנת לחזור אלייך.

מספר הטלפון במשרד 02-6408116/7/8

את מוזמנת ליצור קשר אם איזבלה מנהלת הלשכה על מנת לתאם פגישה במספר 054-6392100.

אם ברצונך שאשיב לך במייל, אשמח לענות לך על שאלותייך, אם תפני אותם אליי.

תודה ח"כ רוברט טיבייב

25 מרץ

שלום אדון טיבייב!

אנו מודים לך מקרב לב על המענה שלך לבקשתנו ועל שיתוף הפעולה הנמרץ שלך! כפי שהזכרתי קודם, העבודה שלנו עוסקת בנושא ימי התלמידות ומתמקדת בעיקר בבני נוער המועסקים בחופשות הקיץ.

מה ידוע לך על התופעה הזו? האם פעם נתקלת בה/עסקת בה?

מהם לדעתך הסיבות והגורמים לבעיה זו?

האם ידוע לך על אחוז בני הנוער המועסקים באזור הדרום שמתלוננים על ניצולם על ידי ימי התלמדות?

תופעת ימי ההתלמדות היא תופעה שכיחה ביותר אך הדיווח על עבירה זו הוא מזערי. מה אתה חושב, מדוע זה קורה?

מטעם תפקידך, האם תפעל למען שיפור בתנאי ההעסקה של בני הנוער? האם לדעתך ניתן להגיע למצב של אכיפה מלאה ומה צריך להיעשות ע"י המדינה על מנת למגר בעיה זו?

האם ידוע לך על גופים הקיימים אליהם ניתן לפנות במקרה של ניצול?

מה הייתה משנה בדרך הפתרון הקיימת?

ולסיכום, רצינו לחלוק איתך את רעיונותינו לגבי הפתרון שאנו רואים כטוב ביותר ולבקש את דעתך עליו.

כידוע לך, לא מזמן עקב הבעיה החמורה של תאונות רבות בכבישים למערכת של תלמידי החטיבה העליונה נכנס גם מקצוע בשם "תעבורה". המקצוע הנ"ל מעשיר את הידע של בני הנוער בנושא ובעצם מנסה למגר את הבעיה על הכבישים על ידי הגברת המודעות בנושא.

במקרה שלנו, רוב בני הנוער מתחילים לעבוד בגיל 16 ורובם לא יודעים דבר על הזכויות המגיעות להם ועל החוקים שבאים להגן עליהם וכתוצאה מכך הם מהווים קורבן קל למעסיקים. במקרה הספציפי של ימי התלמדות, רוב בני בני הנוער אפילו לא מודעים לעובדה כי זכויותיהם נשללו ונפגעו.

לכן, היינו רוצים להציע, כמו במקרה של התאונות בדרכים, להחדיר קורסים לכיתות י"א או י"ב, ובהם עורכי דין, מורים לאזרחות או כל אדם אחר היודע את החוק, יסבירו לבני הנוער את זכויותיהם, יביאו מקרים בהם המעסיקים עוברים על החוק ובכללי יעשירו את הידע של בני הנוער בנושא.

אנו נשמח לשמוע את דעתך בנושא!

בתודה ובכבוד רב, ...

על מנת, להתייחס ברצינות לשאלות שלכן
החלטתי ללמוד את הנושא ולראות כיצד אני יכול לעזור להפחית את התופעה.
אני עובד על הנושא מול היועץ המשפטי של הוועדה לענייני עבודה בכנסת.
בתחילת השבוע הבא אוכל לתת לכן תשובות יותר מספקות.
בתודה,
ח"כ רוברט טיביב

(2) המכתבים שנשלחו לשאר חברי הכנסת ולא נענו:

מר ארדן, שלום רב!

שמי .. אני יחד עם ארבעת חברי חוקרים בעיה העוסקת בנושא "ניצול בני נוער המועסקים בחופשות
הקיץ במפעלים באשקלון, המתבטא בימי התלמדות שאינם קיימים בחוק" במסגרת המטלה שניתנה לנו
מטעם בית הספר ומשרד החינוך.

מפאת תפקידך ומעמדך, היינו שמחים אם תסכים לראיון קצר בנושא .

בכבוד רב,

נ.ב. היות ועבודתנו מוגבלת בזמן, היינו רוצים לבקש לקיים ראיון זה בהקדם האפשרי.

שמי ... ואני תלמידת תיכון כפר סילבר.אני יחד עם ארבעת חבריי אנו חוקרים בעיה העוסקת בנושא "ניצול בני נוער המועסקים בחופשות הקיץ במפעלים באשקלון, המתבטא בימי התלמודות שאינם קיימים בחוק" במסגרת המטלה שניתנה לנו מטעם בית הספר ומשרד החינוך.

מפאת תפקידך ומעמדך, היינו שמחים אם תסכימי לראיון קצר בנושא .

בכבוד רב, ,,

היות ועבודתינו מוגבלת בזמן, נודה לך אם ראיון זה יתקיים בהקדם האפשרי.

גברת גמליאל, שלום רב!	8 מרץ
שמי,... ואני תלמידת תיכון כפר סילבר.אני יחד עם ארבעת חבריי חוקרים בעיה העוסקת בנושא "ניצול בני נוער המועסקים בחופשות הקיץ במפעלים באשקלון, המתבטא בימי התלמודות שאינם קיימים בחוק" במסגרת המטלה שניתנה לנו מטעם בית הספר ומשרד החינוך.	
מפאת תפקידך ומעמדך, היינו שמחים אם תסכימי לראיון קצר בנושא .	
ב כבוד רב, ...	
נ.ב. היות ועבודתינו מוגבלת בזמן, נודה לך אם ראיון זה יתקיים בהקדם האפשרי.	

גברת חוטובלי, שלום רב!	12 מרץ
שמי ... ואני תלמידת תיכון כפר סילבר.אני יחד עם ארבעת חבריי חוקרים בעיה העוסקת בנושא "ניצול בני נוער המועסקים בחופשות הקיץ במפעלים באשקלון, המתבטא בימי התלמודות שאינם קיימים בחוק" במסגרת המטלה שניתנה לנו מטעם בית הספר ומשרד החינוך.	
מפאת תפקידך ומעמדך, היינו שמחים אם תסכימי לראיון קצר בנושא .	
בכבוד רב...	
נ.ב.	
היות ועבודתינו מוגבלת בזמן, נודה לך אם ראיון זה יתקיים בהקדם האפשרי.	

נספח ג' (1) - ראיון עם חבר כנסת רוברט טיבייב

מה ידוע לך על התופעה הזו? האם פעם נתקלת בה/עסקת בה?

אני מכיר, את התופעה. אך לא באופן מלא.

ישנם הגדרות רבות לתופעת ימי ההתלמדות.

חלקן מותרות ע"פ החוק. אני מכיר מתלמידים המגיעים אל הכנסת על מנת להתלמד בעבודת הכנסת. אך ידוע לי גם על מקרים אחרים של התלמדות במהלך העבודה (כמו מלצרות). אני מכיר מקרים בהם ישנו קיזוז במשכורת על ימי ההתלמדות או שימים אלו אינם נחשבים כימי עבודה. אני יודע כי ישנם מקומות עבודה המנצלים את העובד (אין הבדל בין נוער לבוגר), וטוענים ל "הכשרה" כאשר הם מעבדים את העובד ללא שכר, דבר זה לא הוגן לא הגיוני ולא חוקי.

מהם לדעתך הסיבות והגורמים לבעיה זו?

אני יכול לראות כמה בעיות במערכת במאפשרות לבעלי העסקים ניצול כזה.

יכולת האכיפה של משרד התמ"ת היא מוגבלת, יש כיום 14 מפקחים על כל הארץ. שתפקידם לפקח על חוקי העבודה. ומדובר על כל זכויות בעובד. נשים בהיריון, תשלום נוסף עבור העסקה בחגים בלילות ועוד זכויות המגיעות לעובד. ישנה בעיה חוקית (זה נמצא כרגע בבדיקה) אך אני לא כל כך הצלחתי להבין את ההבדל בהגדרה בחוק בין עובד ולמתלמד. וזו בעיה!!! למרות שלהגנת בית הדין לעינייני עבודה הוא בד"כ מגן על העובדים במקרה ולא ברור. בעיה נוספת היא שמשרד התמ"ת בגלל שאין לו מספיק כוח אכיפה מסתמך על דיווחים ותלונות, פסקי דין. וזה בעייתי, כי לבן אדם פרטי אין לפעמים את האנרגיות

הדרושות על מנת לדווח על תופעות כאלה או לתבוע את הזכויות. במיוחד עם מתמודדים מול ארגונים גדולים. זה דורש הרבה כסף כוח הבנה וידע משפטי שאין לכל אזרח פשוט.

האם ידוע לך על אחוז בני הנוער המועסקים באזור הדרום שמתלוננים על ניצולם על ידי ימי התלמידות?

לא ידוע לי על אחוז בני הנוער המועסקים באזור הדרום שהתלוננו על ניצול.

תופעת ימי ההתלמידות היא תופעה שכיחה ביותר אך הדיווח על עבירה זו הוא מזערי. מה אתה חושב, מדוע זה קורה?

הזכרתי את תופעת הדיווח על התופעה, מדובר על דיווח דרך בתי המשפט. אני חושב שלאזרח הפשוט אין את המשאבים (ידע , כוח , כסף ועוד) על מנת להתעסק בתביעות.

מטעם תפקידך, האם תפעל למען שיפור בתנאי ההעסקה של בני הנוער? האם לדעתך ניתן להגיע למצב של אכיפה מלאה ומה צריך להיעשות ע"י המדינה על מנת למגר בעיה זו?

אלא שלוש שאלות נוגעות האחת בשניה, אך שונות זו מזו אנסה לענות על שלושתם.

אני מתכוון לפעול למען שיפור בתנאי ההעסקה של בני נוער!!!! תנאי העסקה אינם רק ימי ההתלמידות. ימי ההתלמידות אינם קשורים רק לנוער.

בנוגע לפעילות שלי בנושא הספציפי. העלתם סוגיה מעניינת שאני אכן בודק אותה כרגע. אני אשמח לעדכן אותכן בהמשך לגבי העשייה בתחום. אני בודק כיצד ניתן לשפר את הבעיות אשר מאפשרות ניצול זה (אלה הם הבעיות שהעליתי לפני כן).

בנוגע ליכולת האכיפה של משרד התמ"ת אני שוקל להגיש שאילתא בנושא לשר, אני אשמח להיות איתכם בקשר ולהזמין אתכן למליאה כאשר אעלה את השאילתא. וכאשר השר ישיב אליה.

בנוגע לבעיה החוקית , היא נדונה כרגע עם היועצים המשפטיים של הכנסת ואנו שוקלים להגיש הצעת חוק בנושא, אשמח לעדכן אתכן גם בזה.

לגבי שאלת הדיווח, כמובן שיש מקום להכשרה בנוגע לזכויות של בני הנוער. ואני חושב שיש צורך בתוכנית הכשרה של זכויות הנוער לא רק בעבודה אלה גם בבית הספר גם בנוגע לצבא ועוד.

האם ידוע לך על גופים הקיימים אליהם ניתן לפנות במקרה של ניצול?

אני לא כל כך מכיר, וגם לא יכול להמליץ. אני מכיר את קו לעובד. המגן על זכויות העובדים. אך יש כמוהו עוד גופים אשר ניתן לאתרם באינטרנט.

אני שמח שפניתם אליי,

והעלתם בפניי סוגייה מעניינת זו.

אני יותר משמח אם נשמור על קשר ואוכל לעדכן אותך בקשר לתרומתך בתחום.

מצ"ב חוות דעת של הלשכה המשפטית של הכנסת בנושא.

בעקבות אי מייל שהגיע אליי. אני שולחת אלייך בנוסף גם אותו.

אני מעוניינת לדעת יותר על נושא ימי ההתלמדות בעבודה.

מה החוק אומר על ימים אלו, האם יש צורך בשינוי חקיקה ?

האם החוק לא נאכף? מי אחראי על אכיפת חוק זה ?

אשמח אם תחזור אליי במהרה.

איזבלה פייטלברג ע"פ ח"כ רוברט טיביב.

026408117

בס"ד

שלום רב,

בהקשר לשאלתכם.

מפסיקת בתי הדין לעבודה עולה כי ימי הכשרה שבהם נעשית עבודה בפועל יחשבו כימי עבודה ויהיו כפופים על כן לחוקי העבודה הקוגנטיים כדוגמת החובה לשכר מינמימום

בפס"ד אל על (סק, ת"א 1148/02 הסתדרות העובדים הכללית החדשה נ' אל על נתיבי אוויר), קבע ביה"ד כמה מבחנים על מנת לקבוע האם אדם הנמצא בהכשרה אצל מעבידו נחשב כעובד: 1. האם מטרת ההתקשרות בין הצדדים וההכשרה הינה יצירת יחסי עובד ומעביד?

כלומר, האם בעצם מתחילים לעבוד? האם ההכשרה או ההתלמדות נעשו לפני תחילתה של העבודה או שהם, במהותם, נעשים תוך כדי מהלך העבודה? האם נחתם חוזה עבודה לפני ההכשרה? האם בתום ההכשרה אפשר שלא ימשיך לעבוד וכו' 2. האם אופייה של ההכשרה הנו כשל ההכשרה המועברת במוסד הכשרה לימודי או הכשרה במסגרת יחסי עובד ומעביד?

כלומר, האם זו הכשרה שניתן ללמוד במוסד חינוכי או מקצועי? האם נהוג לשלם על ההכשרה כשנעשית במסגרות אחרות? האם המעסיק מוסמך ללמד או לאמן? וכו' 3.

מהו משך ההכשרה, מה היקף השעות שבו היא ניתנת והאם מתאפשר לחניכים לעבוד במקביל להכשרה?

כלומר, האם משך ההכשרה הגיונית לעבודה הנדרשת?

האם ההכשרה היא על חשבון עבודה?

4. האם מפיק המעסיק רווח מההכשרה? האם המתלמד, במסגרת ההתלמדות או הכשרה, עושה עבודה שמפיקה תועלת למאמן/מעביד שלו?

5. כוונת הצדדים. נסיון להבין מנסיבות העניין האם התכוונו הצדדים שתקופת ההכשרה בעצם תהיה סוג של עבודה או לא (בלי קשר לשכר שנקבע). כלומר, כאשר ימי ההכשרה נעשים במקום העבודה וכחלק מהעבודה הם יחשבו ימי עבודה לכל דבר והמועסק בהם ייחשב עובד. במקרה כזה אפילו אם הותנה בחוזה ההעסקה כי בימי ההכשרה לא ינתן תשלום או שעל העובד לשלם על ימי ההכשרה סכום שיקוזז משכרו- לא יפחת השכר היומי משכר המינימום.

התנייה על כך, אפילו בחוזה החתום על ידי העובד, הינה לא חוקית וחסרת תוקף משפטי. אכיפה של חקיקה ופסיקה זו נעשית במסלול אזרחי במסגרת בתי הדין לעבודה.

או במסלול פלילי בעת הגשת תלונה במשרד התמ"ת כנגד המעביד על אי תשלום שכר מינימום. אשמח לסייע או להסביר בכל שאלה או הבהרה שתדרש.

בברכה,

אור רוזנמן

מתמחה.

הלשכה המשפטית-כנסת ישראל

ועדת העבודה הרווחה והבריאות

02-6408654

נספח ג' (2) - ראיון עם נער

במסגרת ביצוע המטלה העוסקת בבעיית ניצול בני הנוער ע"י ניהול ימי התלמדות התבקשנו לבצע ראיון.

המראיין השני שבחרנו הוא בן נוער, לצורך הראיון בלבד יקרא שמו אלי זיו, כבן 17, אשר בחר לעבוד באולם אירועים. הנער הנ"ל נוצל ע"י מעסיקיו בכך שהתבקש לעבור מס' ימי התלמדות במהלכם קיבל משכורת הפחותה משכר המינימום במשק.

ש: שלום. בתור התחלה, ספר לנו אודות המקרה.

ת: בתור בן נוער אשר זכאי להתחיל לעבוד, החלטתי לגשת לראיון עבודה באולם אירועים מסוים. ראיון העבודה הניב תוצאות טובות והתחלתי לעבוד באולם האירועים. לאחר בירור קצר, גיליתי שבשלושת הימים הראשונים להעסקתי אצטרך לעבוד כמלצר רגיל לכל דבר אך תחת ההגדרה "פיקולו"- מלצר מתלמד. עניין אשר נראה לי לגיטימי לחלוטין, שכן זו היא הפעם הראשונה בא אני ממלצר.

ש: מה גרם לך לשנות את דעתך בנוגע למקרה הזה?

ת: בסוף החודש, כאשר קיבלתי את תלוש המשכורת, הופתעתי לגלות שבשלושת הימים בהם עבדתי כ"פיקולו" קיבלתי משכורת נמוכה בהרבה משכר המינימום המקובל (70 ₪ בלבד עבור 9 שעות עבודה).

ש: האם ידעת שמצב זה הוא אינו חוקי ופסול?

ת: כן. בנקודה זו, בה גיליתי שעבדתי בשכר הפחות משכר המינימום ושנוצלתי, הבנתי שהמצב הזה הוא פסול ואינו חוקי.

ש: האם היה ברשותך לעשות דבר מה כדי לתקן מצב זה?

ת: מפני שזו הייתה הפעם הראשונה בה עבדתי והייתי זקוק לכסף, העדפתי לא להתלונן על המצב מחשש למשרתי. בשלב מאוחר יותר, הבנתי שכל המלצרים באולם האירועים הזה עברו את אותו התהליך ושלא ניתן לעשות דבר בנידון.

ש: מהם לדעתך הסיבות והגורמים לבעיה זו?

ת: לפי דעתי, הבעיה נוצרת בגלל שבני הנוער הם בני מעמד חלש לעומת המעסיקים ונוח לנצל אותם. המעסיקים משתמשים בעובדה שהילדים רוצים לעבוד וימשיכו לעבוד בכל מצב ולכן מנצלים אותם בדיעה שלא תהיה התנגדות כלשהי.

ש: האם לדעתך ניתן לעשות משהו כדי למגר את התופעה ולמנוע מקרים דומים בעתיד?

ת: כפי שציינתי, במהלך ימי העבודה שלי, גיליתי שכל המלצרים עברו תהליך דומה של ימי התלמדות. פעמים רבות נחשפתי למריבות בין המעסיק למלצרים והבנתי שישנם בני נוער שעומדים על זכויותיהם

ויש כאלה שלא. לכן, לדעתי במצב זה, בו ישנם אלפי מעסיקים שמתעלמים מזכויותיהם של בני הנוער וקצת בני נוער אשר רוצים לתקן את המצב, אי אפשר לעשות משהו כדי למנוע את התופעה.

ש: האם אתה מכיר ארגונים שיכולים לעזור במקרה כזה?

ת: למען האמת אני לא מכיר ארגונים שמטרתם היא לשמור ולפקח על כך שמעסיקים פועלים כחוק ושומרים על הזכויות של בני הנוער. אני חושב שפעילות התנדבותית כזאת כן יכולה לעזור כדי לפתור את הבעיה.

ש: האם לדעתך הגברת הענישה למעסיקים המנצלים בני נוער תועיל?

ת: אני חושב שזהו רעיון טוב. הגברת הענישה תביא לכך שהמעסיקים המנצלים בני נוער ישובו אל דרך המוסר וכך תפחת התופעה. מצד שני, כפי שכבר ציינתי, רוב בני הנוער מעדיפים שלא להתלונן על מעסיקיהם מחשש למשרתם, וללא שיתוף הפעולה הזה הפיתרון לא יצא אל הפועל.

ש: עוד דרך אפשרית למיגור התופעה היא הגברת המודעות לזכויות אשר מגיעות לבני נוער ע"י הוספת שיעורי העשרה בנושא. מה דעתך בעניין?

ת: רעיון זה נשמע לי טוב יותר מקודמו. זה בהחלט אפשרי להכניס למערכת השעות של בני נוער בבתי הספר שיעורים שיסבירו להם על כל הנושא של העסקת בני נוער- הזכויות המגיעות להם וכולי.

נספח ד'- המכתב לנשיא המדינה

22-4-2009

כח' בניסן תשס"ט

לכבוד: נשיא המדינה – מר שמעון פרס.

אדוני הנשיא,

הנדון: ימי התלמודות לבני הנוער במהלך חופשות הקיץ – העלאת פיתרון

אנו קבוצת תלמידי י"א מתיכון כפר-סילבר ד.ג. חוף אשקלון, נתבקשנו לחקור את בעיית ימי ההתלמודות אצל בני הנוער במסגרת המטלה המתבצעת כחלק מהבגרות באזרחות. בפנייתנו אלייך אנו רואים את ההזדמנות היחידה

שלנו להישמע ולהשפיע בצורה משמעותית, היות ואתה, חבר כנסת פעיל וראש ממשלה בעבר ונשיא המדינה כיום, נציג המדינה הפועל מתוך ערכים של יושר ומצפון.

הבעיה שקבוצתנו חוקרת עוסקת בניצול בני נוער, תלמידי תיכון, באמצעות ימי התלמדות (ימים בהם השכר פחות משכר המינימום הנדרש או ללא שכר כלל) באזור המועצה האזורית באר-טוביה במהלך חופשת הקיץ. לרוב, בתקופת התיכון, הרבה בני נוער מתנסים לראשונה בחייהם כעובדים במקומות תעסוקה שונים ולצערנו גם מובלים שולל ומנוצלים.

אנו בסך הכל קבוצת תלמידים ואין בכוונתנו לפתור בעיה שאנשים בעלי ניסיון בתחום לא מסוגלים, אך אנחנו מסוגלים להביע דעה מהעמדה בה אנחנו נמצאים. לכן, אנו רוצים להדגיש כי כל הנאמר מתייחס רק לימי התלמדות ורק אצל בני נוער.

גילינו כי הבעיה הנ"ל קשה לאיתור למרות שהיא קיימת כמעט בכל מקום בארץ, ואלה הסיבות:

- יכולת האכיפה של משרד התמ"ת הינה מוגבלת-14 פקחים האחראיים על כל הארץ.

- קיימת בעיה בהבחנה של מיהו מתלמד.

- הגורמים הרשמיים שאמורים להווה תמיכה אינם מסוגלים להגשים את ייעודם ואילו לבן-אדם הפרטי קשה להתמודד מול מערכת המשפט בכוחות עצמו.

- אומנם בני הנוער מקבלים זכויות מיוחדות והטבות מהממשלה, אבל אין בכך תועלת היות ובני הנוער לא מודעים על קיומן ויעודן.

כמו כן, במהלך העבודה נדרשנו לבדוק את הבעיה הנ"ל בשטח וזאת באמצעות ראיון או שיחה עם אנשים העוסקים בדבר, כגון: חברי כנסת, נציגי משרד התמ"ת, עיתונאים, עורכי דין, נציגי לשכת התעסוקה וכדומה. לצערנו הפניות שלנו לא התקבלו בסבר פנים יפות. נציגי משרד התמ"ת לא רצו לשתף עימנו פעולה ואילו מכל ששת חברי הכנסת אלהם פנתה קבוצתנו נענה רק אחד, רוברט טבייב, חבר כנסת מסיעת קדימה שהתייחס אלינו בכובד ראש ואף התחיל לפעול בנושא. אולם, לצערנו אנחנו לא מאמינים כי הוא לבדו יצליח לשנות את המציאות הקיימת, ואילו אדם בעל השפעה כה גדולה במדינתו, הן מהבחינה הייצוגית והן מהבחינה הממשלתית, הוא האדם היחיד שיכול לעשות דבר בנידון.

אדוני הנשיא, אנחנו מציעים להחדיר לתוך מערכת השעות של תלמידי החטיבה העליונה שיעורי העשרה בנושא זכויות וחוקים הבאים להגן על בני הנוער, בהם אנשים המשכילים בנושא יעזרו לבני הנוער לא להקלע למקרים כדוגמת ימי התלמדות ויתנו מידע בדבר הצעדים אותם יש לנקוט במידה ויבחינו בהפרת זכויותיהם. כל זה יעניק את היכולת לבני הנוער להתמודד עם המעסיקים, שבלאו הכי בעלי עוצמה גבוהה מהם.

אנו מאמינים ומקווים שתמצא לנכון להקדיש לנושא הזה מזמנך ואף תפעל לקידום מציאת הפיתרון הנדרש לנושא הכאוב.

בתודה מראש ובכבוד רב,

חברי הקבוצה.

אישור משלוח המכתב לנשיא:

סוף משלוח בדואר רשום

אישור משלוח בדואר רשום

דבר דואר רשום שמספרו
נמסר לידינו בידי השולח לשם מסירתו לנמען המפורט מטה.

שם השולח _____

מען _____

רחוב/ת"ד _____ מספר _____ יישוב _____ מיקוד _____

שם הנמען _____

מען _____

רחוב/ת"ד _____ מספר _____ יישוב _____ מיקוד _____

שירות נלווה לדואר הרשום: ☐ אישור מסירה ☐ תשלום בגביינג

☐ SMS לטלפון סלולארי

לתשומת לב השולח:

יש לשמור אישור זה כאסמכתא למשלוח ולצורך בירורים.
ניתן לעקוב אחר משלוח פריטים בפנים הארץ בלבד,
באתר האינטרנט: www.israelpost.co.il
דואר ישראל ישלם פיצוי בשל נזק, גניבה או אובדן בהתאם
להוראות החוק והתקנות שתוקנו לפיו.

מק"ט 759-0001

